

УДК 323:342.9:519

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.38>

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ: ПІДХОДИ ДО ВЗАЄМОДІЇ В ДЕМОКРАТИЧНОМУ ОРГАНІЗАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Андрій Ковальов

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
кафедра політології*

вул. Володимирська, 60, 01033, м. Київ, Україна

Розглядаються сучасні стратегічні комунікації, які виступають дієвим інструментом просування позицій і точок зору, які можуть змінювати баланс сил у світовому військово-політичному просторі. Вивчено особливості формування зваженої та цілеспрямованої системи взаємної координації дій між структурою військово-політичного управління та стратегічного інформування. Встановлено, що значення концепту військово-політичної комунікації має охоплювати інституційне середовище вироблення й публічної презентації релевантної військової інформації. Виявлено, що інформування аудиторій на стратегічному рівні включає ознайомлення вищих військових та цивільних посадовців з доктринальними положеннями ведення військових дій. З'ясовано, що стратегічні коментарі, візії та оцінки, запропоновані в рамках публічної та непублічної військово-управлінської діяльності, позитивно впливають на рівень взаємодії військових та цивільних структур стратегічної комунікації. У статті застосовуються фахові методичні засоби сучасних політологічних досліджень. Зокрема, системний підхід описує послідовність комунікаційних взаємодій в умовах розвитку сучасних цифрових технологій. Інституційний аналіз визначає компоненти оптимальної системи стратегічних комунікацій. З'ясовано, що гнучкість вироблення рішень та відкритість обговорень є ознакою демократичної військово-політичної культури. Увага приділяється комунікативності в трансформаціях військово-політичної комунікації, що говорить перш за все про персональну спрямованість (адресність) повідомлень. Встановлено, що тотальна інформатизація суспільства та висока поінформованість громадян вимагають від військово-політичної комунікації можливості мати значну серйозну перевагу в оперативності та новизні. Виявлено, що трансформаційні процеси охоплюють мову спілкування та форматність медіаповідомлень військово-політичної комунікації. Розкрито значення контролю над інформацією та встановлення приязних відносин з аудиторією, які вимагають гнучкості підходів та різноманіття прийомів поширення інформації. Обґрунтовано потребу в утворенні особливого інституційного кластеру військово-політичної комунікації, який буде підтримувати постійну взаємодію між «страткомами» та публічними військовими комунікаторами.

Ключові слова: стратегічні комунікації, військове управління, військова політика, військова інформація, комунікаційні операції, координація, взаємодія.

Вступ. Наявність профільних підрозділів, які відповідають за інформаційну політику сучасних держав є відповіддю на виклики цифровізації та інформаційної активності громадян. Сучасні стратегічні комунікації («StratCom») виступають дієвим інструментом просування позицій і точок зору, які можуть змінювати баланс сил у світовому військово-політичному просторі.

Водночас військово-політичний менеджмент в деяких аспектах перебуває на рівні традиційних відомчих інтересів та завдань, які сформувалися ще в «доцифрову» добу. На порядку денному розвитку демократичних держав стоїть формування зваженої та цілеспрямованої системи взаємної координації дій між структурами військово-політичного

управління та стратегічного інформування. Вона має охоплювати спільне вироблення стратегічного комунікаційного задуму. Цей задум, з одного боку, виходить за межі стратегій політичних PR та політичних технологій, а з іншого боку – виступає більш широкою формою діяльності, ніж просто дезінформація та психологічний тиск на супротивника для забезпечення операцій на полі бою. Відповідно концепт військово-політичної комунікації має охоплювати інституційне середовище вироблення й публічної презентації релевантної військової інформації. Також він має окреслювати нові функціональні межі для інституцій (органів) стратегічного комунікування та демократичної публічної поведінки військових посадовців. Цей аспект є вкрай актуальним для сучасної України, оскільки він забезпечує зусилля з трансформації військового управління України в напрямку відповідності стандартам євроатлантичної інтеграції.

Аналіз публікацій. Сучасні зарубіжні науковці, зокрема М. Назрі, визначають комунікаційні якості військового лідерства, використовуючи систематичні огляди [7]. А. Помер, С. Мунігала, К. Коулз проаналізували реакцію міністерства оборони США на пандемію COVID-19 [10]. Згідно з Ж. Гонсалесом та С. Менедез гендерна нерівність у військовій службі виявляє постійні перешкоди для інтеграції жінок [4]. Ці дослідження підкреслюють необхідність адаптивної політики для вирішення стратегічних викликів військово-цивільної взаємодії в умовах демократії.

Метою статті є з'ясування напрямків координації військово-політичного управління та програм стратегічних комунікацій в сучасних мінливих умовах кризових викликів. Завданням статті є встановлення оптимальних інституційних рамок для інтеграції військового та комунікаційного середовища.

Основний зміст. Визначення стратегічних комунікацій варіюється залежно від дисциплінарної належності дослідника. Водночас дедалі більшого поширення набуває функціональне визначення. Зокрема, аналітик Корпорації RAND Крістофер Пол констатує розпливчастість консенсусу щодо терміну «стратегічна комунікація». При цьому всі знають, про що йдеться, і знають, що це важливо. Це сприйняття взаємного значення в певному сенсі правильне, але відсутність точного та узгодженого лексикону перешкоджає глибшому спільному розумінню проблем та ускладнює визначення конкретних питань і рішень у цій сфері. Рішення просте: коли йдеться про стратегічну комунікацію, кажіть те, що ви маєте на увазі [9].

Інформування аудиторій на стратегічному рівні включає ознайомлення вищих військових та цивільних посадовців з доктринальними положеннями ведення військових дій. Крім того, наголошується на майбутніх змінах у підходах щодо поширення військової інформації. Однією з таких форм у євроатлантичній спільноті є публікація та поширення стратегічних бюлетенів з різними рівнями компетенції адресатів. Як свідчать «Стратегічні коментарі», видані навесні 2024 року Центром розвитку, концепцій та доктрин (який з 1 липня 2024 р. перетворився на нову організацію під назвою «Майбутнє оборони»), Міністерство оборони Великої Британії доручило Глобальному стратегічному партнерству (GSP) підготувати серію аргументативних есе, адресованих високопосадовцям та особам, які приймають рішення. Вони висвітлюють низку стратегічних питань, що стосуються Великої Британії, НАТО, Китаю, Росії, Північної Кореї та Ірану, і мають на меті стимулювати роздуми, подальше мислення та обговорення в Міністерстві оборони Великої Британії та ширшій оборонній спільноті [11].

Стратегічні коментарі, візії та оцінки, запропоновані в рамках військово-управлінської діяльності, позитивно впливають на рівень взаємодії військових та цивільних структур в рамках забезпечення стратегічної комунікації. У сучасних США та інших країнах

НАТО можливість дискусії та обговорення ключових моментів також є ознакою свідомого та раціонального підходу для розбудови системи військово-політичної комунікації. При цьому стратегічні коментарі як збірник передбачень та прогнозів відрізняються від типового звіту Корпорації RAND, оскільки вони не ґрунтуються на оригінальних дослідженнях RAND і не мають на меті представити нові висновки, засновані на емпіричних даних [11].

Застосування «жанру есе» на рівні вироблення стратегічної комунікаційних і військових рішень говорить про творчий підхід та генерацію ідей на рівні військових еліт. Гнучкий спосіб вироблення рішень та відкритість обговорень є ознакою демократичної військово-політичної культури. У збірці експертних коментарів, спрямованих на стимулювання дебатів та обговорень, читачам рекомендується враховувати суб'єктивний характер цих есе. Вони хоча й є обґрунтованими коментарями, не базуються на емпіричних дослідженнях. Отже, висловлені погляди є виключно поглядами авторів і не відображають висновків дослідження чи поглядів RAND. Аналогічно, есе не відображають офіційних рекомендацій чи позиції Міністерства оборони Великої Британії чи уряду Його Величності [11].

Організаційні принципи залучення урядових інститутів та організацій до стратегічних військових комунікацій ґрунтуються на досвіді позитивної військово-цивільної співпраці. Водночас аналітики наголошують на необхідності різних адаптивних підходів до визначення ключових процесів інформаційно-комунікаційної діяльності. До прикладу, К. Пол стверджує, що деякі прихильники наголошують на коректності поняття «трансляції», інші – на понятті «залучення». Трансляція – це традиційне комунікаційне повідомлення. Його колишній заступник державного секретаря з питань публічної дипломатії та зв'язків з громадськістю Джеймс Глассман назвав «великим мегафонним підходом» до публічної дипломатії. Якщо ми висловимо наше повідомлення голосніше та чіткіше, на більшій кількості каналів, «вони» зрозуміють, і стратегічна комунікація буде успішною [8].

Трансформація організаційних принципів військово-політичних комунікацій відбувається через діджитальні умови поширення інформації. Вони означають, що військова інформація поширюється миттєво, залишається в Інтернеті назавжди та може переосмислюватися й оцінюватися непрофільними суб'єктами аналізу та випадковими свідками подій. К. Пол звертає увагу на бажаний для військових рівень контролю над стратегічними повідомленнями. На одному полюсі знаходиться бажання повного контролю над інформацією, яке повертає нас до іншої технологічної ери, епохи до масової інформації та соціальних мереж. З цієї точки зору, теми та повідомлення розробляються централізовано, і всі представники уряду точно дотримуються затверджених тез для обговорення [8].

Наголос на комунікативності в трансформаціях військово-політичної комунікації говорить перш за все про персональну спрямованість (адресність) повідомлень. Ідеться не лише про зміст інформації, а й про спроможність реципієнта її сприйняти. К. Пол переконливо доводить, що «дії говорять голосніше за слова». Ця істина є абсолютно важливою для ефективної конструкції стратегічної комунікації. Будь-яка реалізація стратегічної комунікації, яка включає лише традиційну комунікацію, таку як обмін повідомленнями, прес-релізи, зв'язки зі ЗМІ тощо, практично приречена на провал. Це стосується навіть нетрадиційних медіа, таких як Інтернет-медіа, або інші технології та індивідуальна взаємодія. Для того, аби бути успішною, стратегічна комунікація повинна включати комунікативний контент та сигнали дій, зображень та політики [8].

Трансформація військово-політичної комунікації пов'язана також з удосконаленням та уточненням класичних понять стратегічної комунікації які вони еволюціонують від поширення до діалогу взаємодії та глибинного емотивного сприйняття. Це мають

враховувати як «профільні» військові комунікатори, так і їх цивільні партнери. Експертка Е. Голдман слушно вказує, що стратегічна комунікація – це стратегія сприйняття. Це масування інформації, ідей та дій для узгодження сприйняття ключових аудиторій з нашими політичними цілями. Означене досягається шляхом синхронізованого поширення інформації, ідей та дій протягом певного часу за допомогою засобів та контенту, які адаптовані для численних та різноманітних аудиторій. Це більш стисле визначення, яке дозволяє розпочати розробку структури та доктрини для ефективної стратегічної комунікації. Воно підкреслює той факт, що не вся комунікація є стратегічною [3].

Також особливо актуальним для сучасної України (див.: «Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021–2025» [1]) є зауваження Е. Голдман, згідно з яким комунікація є стратегічною, коли сфера комунікаційної діяльності спрямована на численну та різноманітну аудиторію (а не на загальну чи конкретну); коли вона відбувається безперервно в часі (а не є дискретною в один момент часу); коли комунікація орієнтована на одержувача або адаптована для придатності до аудиторій (а не на відправника); і коли слова та дії об'єднуються для просування політичних цілей [3].

Диференціація інформаційних і комунікаційних потоків в рамках військово-комунікації також є предметом обговорень в дискурсі щодо трансформації стратегічних і військових комунікаційних обмінів. Тотальна інформатизація суспільства та поінформованість громадян вимагають від військово-політичної комунікації можливості мати значну серйозну перевагу в оперативності та новизні [5]. Також актуалізується питання асиметричної комунікації в умовах переповнення інформаційного простору [6, р. 136]. З цього приводу Емілі Голдман ще в 2006 році зазначила, що ми живемо у світі, де інформації вистачає, навіть у віддалених місцях. Коли інформацію було важко отримати та розповсюдити, стратегічна комунікація залежала від контролю її передачі. Тепер, коли інформація доступна у важкодоступних районах, що перебувають під контролем противника, стратегічна комунікація залежатиме від довіри до посланця. Те, що робить посланця вартим довіри, може відрізнитися залежно від суспільства та культури. Це, ймовірно, залежить від когнітивних та соціальних переконань так само, як і від правдивості змісту повідомлення [3].

Спілкування з аудиторією на одній мові, навіть за умов наявності чітких посадових ролей, робить систему військово-політичної комунікації сприятливим середовищем для уникнення антагонізму між офіційною та неофіційною інформацією. Також трансформаційні процеси охоплюють мову спілкування та форматність медіаповідомлень. Згідно з відомою американською вченою, найбільш процвітаючі корпорації розуміють, що виклики у сфері зв'язків з громадськістю змінюються зі зростанням їхньої фірми. Аналогічно, проблеми стратегічної комунікації для держав змінюються, коли вони стають більш могутніми та процвітаючими. З іншого боку, претенденти зазвичай використовують наступальну, активну стратегічну комунікацію, щоб встановити довіру до виборців та дискредитувати своїх супротивників. В результаті лідери США часто опиняються в обороні та схильні використовувати стратегічну комунікацію реактивно. Лідери США можуть і повинні використовувати наступальну стратегічну комунікацію, а також оборонну стратегічну комунікацію [3].

Таким чином, трансформації військово-політичної комунікації на сьогодні збувають хвилю обговорень як академічних фахівців, так і посадовців-практиків. Вимоги контролю над стратегічною військовою інформацією та встановлення приязних відносин з аудиторією вимагають гнучкості підходів та різноманіття прийомів поширення інформації. Водночас незмінним залишається лідерство і першість в якості, яку уряди і суспільства вимагають від системи військово-політичної комунікації.

Висновки. Таким чином, стратегічні комунікації розв'язують військово-політичні завдання на основі комунікаційного впливу на аудиторію. Попри етичні запобіжники, які ґрунтуються традиціями демократичного суспільства та його цінностями, маніпулятивний аспект у стратегічному комунікуванні завжди присутній. Відповідно сутність взаємодії з військово-політичною організацією кожної держави окреслюється як набуття функціональними завданнями стратегічних комунікацій військової тематики та відповідності конкретним інтересам і завданням військового управління.

На цьому шляху існує безліч бар'єрів і перешкод, при цьому серед основних – різна культура управління. У випадку структур стратегічних комунікацій існують центри, які здійснюють виробництво контенту та інформаційно-аналітичне забезпечення комунікаційних операцій на горизонтальній та мережній в основі. Суть військового управління полягає в бюрократичному та ієрархічному принципі організації. Однак, цифрова доба вносить істотні корективи та змушує військове керівництво змінювати підходи.

Для сучасної України найважливішим завданням є розбудова особливого інституційного кластеру військово-політичної комунікації, який буде охоплювати постійну взаємодію між «страткомками» та публічними військовими комунікаторами. Вони будуть узгоджувати програму військово-політичних меседжів та планувати військово-інформаційну політику на тривалий період. Також будуть здійснюватися креативні військово-комунікаційні операції на глобальному рівні. Ці перспективи належить розглянути в наших подальших наукових розробках.

Список використаної літератури

1. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021–2025 : затв. Наказом Міністерства зовнішніх справ від 24.03.2021. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%2Fpublic-diplomacystrategy.pdf>. (дата звернення: 18.01.2025).
2. Ecklund M. V. Strategic Communications: How to Make it Work? *IOSphere*. Fall. 2005. 8–12.
3. Goldman E. Strategic Communication: A Tool for Asymmetric Warfare. *Small Wars Journal*. October 6. 2007. 5–9.
4. Gonçalves dos Reis J. C., Menezes S. Gender Inequalities in the Military Service: A Systematic Literature Review. *Sexuality & Culture*. June 2020. URL: DOI:10.1007/s12119-019-09662-y
5. Headquarters Department of the Army. Information Operation: Doctrine, Tactics, Techniques, and Procedures. Washington, D.C., FM 3–13 (FM 100-6). November 2003. 1–5.
6. Monroe E. Price Strategic communication in asymmetric conflict. *Dynamics of Asymmetric Conflict*. October 2013.6(1–3):135–152.
7. Nazri M. Military leadership: A systematic literature review. *International Journal of Business and Management*. 2019. 3(2):1–15.
8. Paul Ch. Getting Better at Strategic Communication. URL: <https://www.rand.org/pubs/testimonies/CT366.html>
9. Paul Ch. Strategic Communication Is Vague. URL: https://www.rand.org/pubs/external_publications/EP201000112.html
10. Pomer A., Munigala S., Coles C.L. et al. The response of the Military Health System (MHS) to the COVID-19 pandemic: a summary of findings from MHS reviews. *Health Research Policy and Systems*. 22, 5 (2024). URL: <https://doi.org/10.1186/s12961-023-01093-4>
11. Strategic Commentaries. Essays about the UK, NATO, China, Russia, North Korea and Iran. Edited by J. Parakilas, A. Honich. URL: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA3655-1.html>

STRATEGIC COMMUNICATIONS AND MILITARY-POLITICAL MANAGEMENT: APPROACHES TO INTERACTION IN DEMOCRATIC ORGANIZATIONAL ENVIRONMENT

Andrii Kovalyov

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

Department of Political Science

Volodymyrska Ave., 1, 03058, Kyiv, Ukraine

Contemporary strategic communications are considered, which act as an effective tool for promoting positions and points of view, which can change the balance of power in the global military-political space. The features of the formation of a balanced and purposeful system of mutual coordination of actions between the structure of military-political management and strategic information are studied. It is established that the meaning of the concept of military-political communication should encompass the institutional environment of the production and public presentation of relevant military information. It was found that informing audiences at the strategic level includes familiarizing senior military and civilian officials with the doctrinal provisions of conducting military operations. It was found that strategic comments, visions and assessments proposed within the framework of public and non-public military management activities have a positive impact on the level of interaction between military and civilian structures of strategic communication. The article uses professional methodological tools of modern political science. In particular, the systemic approach describes the sequence of communication interactions in the conditions of the development of modern digital technologies. Institutional analysis determines the components of the optimal system of strategic communications.

It was found that flexibility in decision-making and openness of discussions are a sign of a democratic military-political culture. Attention is paid to communicativeness in the transformations of military-political communication, which speaks primarily about the personal focus (addressability) of messages. It is established that the total informatization of society and high awareness of citizens require military-political communication to have a significant serious advantage in efficiency and novelty. It is revealed that transformational processes cover the language of communication and the format of media messages of military-political communication. The importance of control over information and the establishment of friendly relations with the audience, which require flexibility of approaches and a variety of methods of information dissemination, is revealed. The need for the formation of a special institutional cluster of military-political communication, which will support constant interaction between “strategic communications” and public military communicators is substantiated.

Key words: strategic communications, military management, military policy, military information, communication operations, coordination, interaction.